

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 4 mars 1937 kl. 3 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion, II: 392, angående utsträckande av skolköksundervisningen vid samrealskolor och högre allmänna läroverk.

Motionen. I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 392, har herr *Hage* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda huruvida och på vilket sätt undervisning i hushållsgöromål för flickor (skolköksundervisning) bör och kan i ökad utsträckning komma till stånd vid samrealskolor och högre allmänna läroverk, så att på detta sätt riksdagens uttalande av år 1927 må kunna komma i praktisk tillämpning.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt de av Kungl. Maj:t den 29 juni 1928 fastställda timplanerna för rikets allmänna läroverk skulle undervisning i ämnet hushållsgöromål förekomma med 4.5 veckotimmar i klasserna 4⁵ och 3⁴ vid de allmänna läroverken. Samtidigt stadgades emellertid, att de fastställda tim- och undervisningsplanerna beträffande vissa ämnen, däribland hushållsgöromål, icke skulle följas, förrän särskild föreskrift därom lämnats. Av 1930 års riksdag anvisades för undervisning i hushållsgöromål vid de allmänna läroverken ett belopp av 7,200 kronor, varigenom en viss försöksverksamhet på området möjliggjordes. Påföljande år nedsattes detta anslag till 6,000 kronor. Därefter var under en följd av år intet anslag tillgängligt för ändamålet. Härutinnan inträdde ingen förändring, då genom kungörelse den 17 mars 1933 nya timplaner fastställdes. Enligt dessa skulle undervisning i hushållsgöromål förekomma med 4 veckotimmar i klasserna 4⁵ och 3⁴, men även nu förordnades, att timplanerna icke skulle följas, förrän särskild föreskrift därom framdeles lämnats.

Sedan emellertid skolöverstyrelsen hos Kungl. Maj:t gjort framställning om anslag för återupptagande av undervisningen i hushållsgöromål, äskades i statsverkspropositionen till 1935 års riksdag ett anslag av 6,100 kronor, vilket av riksdagen beviljades för budgetåret 1935/1936. För innevarande budgetår har för ändamålet anvisats ett anslag av 12,800 kronor, varigenom undervisningen i hushållsgöromål i 40 avdelningar möjliggjorts. För budgetåret 1937/1938 har för detta ändamål begärts ett till 16,000 kronor förhöjt anslag.

Såsom i motionen närmare omtalas hava riksdagens senast församlade revisorer funnit sig böra meddela riksdagen vissa iakttagelser, som av revisorerna gjorts i fråga om undervisningen i hushållsgöromål. Med anledning härav an-

befalldes skolöverstyrelsen att till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande över vad revisorerna anført. I en den 31 december 1936 till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse med anledning härav har överstyrelsen anført följande:

”Läsåret 1937—1938 kan antalet avdelningar i klasserna 4^a och 3^a beräknas uppgå till c:a 304, av vilka 74 rena gossavdelningar, 10 rena flickavdelningar och 220 samavdelningar. Vid undervisning i hushållsgöromål sammanfaller icke undervisningsavdelning och klassavdelning. Om antalet i undervisningen deltagande lärjungar överstiger 16, kan nämligen klassen efter medgivande av skolöverstyrelsen uppdelas på två undervisningsavdelningar. Klassavdelningarna vid de högre allmänna läroverken för flickor äro i allmänhet synnerligen väl besatta, och man torde följaktligen hava att räkna med att vid dessa läroverk klassavdelningarna måste uppdelas. Även i samavdelningar kan det givetvis inträffa, att flickorna bilda majoritet och att uppdelning följaktligen kan ifrågakomma, men vid ett summariskt överbäggande torde man kunna räkna med att dessa fall kompenseras genom andra, där antalet flickor är så ringa, att samundervisning mellan parallella avdelningar kan etableras. Grovt approximativt kan man således utgå från att, om ämnet hushållsgöromål bleve obligatoriskt, undervisning läsåret 1937—1938 bleve erforderlig för $2 \cdot 10 + 220 = 240$ avdelningar med tillhoppa 960 veckotimmar. Då enligt kungl. kungörelsen den 26 april 1935 angående undervisning i hushållsgöromål vid de allmänna läroverken arvodet till lärarinna i hushållsgöromål utgör 80 kronor pr veckotimme, har man således att räkna med att det i avlöningsstaten för de allmänna läroverken upptagna anslaget till arvoden åt lärarinnor i hushållsgöromål måste förhöjas från av överstyrelsen föreslagna 16,000 kronor till c:a 76,800, därest genom höjningen undervisning i hushållsgöromål skall möjliggöras i den utsträckning undervisningsplanen förutsätter.

I många fall torde emellertid tjänliga lokaler för denna undervisning för närvarande icke stå till buds. Det lär icke kunna bestridas, att den fleråriga indragningen av alla anslag mycket ogynnsamt påverkat utvecklingen på detta område. Att kommunalstyrelserna tveka att nedlägga penningar i dyrbara lokaler, vilka måhända år efter år skola stå tomma, kan icke alltför mycket läggas dem till last.”

Efter att därpå hava erinrat om att det vidgade utrymmet för handens arbete hade ansetts och ansåges som ett konstitutivt drag i 1927 års skolreform men att den följande utvecklingen för övningsämnenas del icke varit lyckosam framhåller överstyrelsen därefter, att enligt överstyrelsens mening förverkligandet av det reformprogram, undervisningsplanen innehöller, icke ytterligare borde ställas på framtiden. Att överstyrelsen låtit anstå med utredningar beträffande genomförandet av undervisningsplanen beträffande ämnet hushållsgöromål berodde dels på att överstyrelsen tidigare icke ansett de nödvändiga statsfinansiella förutsättningarna vara för handen, dels också på medvetandet om att i många fall svårigheter torde uppstå att för dessa ämnen anskaffa

erforderliga lokaler. Tidpunkten måste emellertid, ansåge överstyrelsen, nu vara inne att upptaga dessa spörsmål till allsidig prövning i syfte att nå fram till ett praktiskt resultat. Överstyrelsen hade för avsikt att, så snart omständigheterna det medgäve, föranstalta om erforderlig utredning.

Utskottet.

Den ovan lämnade framställningen ger vid handen, att den av 1928 och 1933 års timplaner upptagna undervisningen i hushållsgöromål ännu endast i ringa mån blivit förverkligad. Orsakerna härtill synas främst hava varit av statsfinansiell natur. För att undervisningen skulle kunna möjliggöras i den utsträckning, som timplanerna förutsatte, erfordras, som av överstyrelsen anförts, en synnerligen betydande höjning av nuvarande anslagsbelopp. Därtill kommer såsom en mycket betydelsefull faktor den omständigheten, att tjänliga lokaler för denna undervisning endast i begränsad utsträckning stått till buds samt att en förbättring härutinnan givetvis stött på betydande ekonomiska svårigheter.

Å andra sidan vill utskottet framhålla, att under senare år allt starkare skäl för denna undervisnings fulla genomförande framträtt. Tillströmningen av kvinnliga lärjungar till läroverken har starkt ökats, vilket bland annat föranlett upprättandet av flera högre läroverk, avsedda uteslutande för flickor. I praktiskt taget alla statsunderstödda skolor åtnjuta kvinnliga lärjungar på realskolans åldersstadium åtminstone i någon utsträckning undervisning i hushållsgöromål. Det synes därför knappast försvarligt, att de allmänna läroverkens kvinnliga lärjungar i detta hänseende intaga en ogynnsammare ställning. I åtskilliga samhällen torde man också genom om- och tillbyggnad av de allmänna läroverkens lokaler vara bättre rustad än tidigare för en utvidgad undervisning i ifrågasvarande ämne.

Av vad skolöverstyrelsen i sitt ovanberörda utlåtande anført framgår emellertid, att överstyrelsen funnit tidpunkten vara inne att upptaga dessa spörsmål till allsidig prövning i syfte att nå fram till ett praktiskt resultat samt att överstyrelsen har för avsikt att, så snart omständigheterna det medgiva, föranstalta om erforderlig utredning av frågan. Utskottet har sig bekant, att överstyrelsen inom den allra närmaste framtiden ämnar igångsätta denna utredning. Med hänsyn härtill finner utskottet icke påkallat, att någon särskild åtgärd från riksdagens sida i detta hänseende nu vidtages. Att skolöverstyrelsen med sitt nu planerade utredningsarbete hyser för avsikt att i så stor utsträckning som möjligt söka förverkliga 1927 års skolreforms tanke på detta område synes utskottet uppenbart.

Med hänsyn till det stora värde, som undervisning i hushållsgöromål enligt utskottets mening äger för den kvinnliga ungdomen, vill utskottet emellertid framhålla önskvärdenheten av att sådan undervisning, i avvaktan på resultatet av utredningen, snarast möjligt anordnas vid sådana allmänna läroverk, vilka redan äga tillräckliga och ändamålsenliga lokaler för ändamålet.

På grund av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 mars 1937.

På utskottets vägnar:

CARL HOPPE.

Närvarande vid ärendets slutbehandling i utskottet: herrar *Hoppe, Kyling, Persson* i Vinberg, *Gustafsson* i Bogla, *Eriksson* i Frägsta, *Larsson* i Östersund, fröken *Hennings*, herrar *Hull* och *Malmborg* samt fru *Gustafson*.
